

Մանգրամի Էփեսոս

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԻՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ԻՔԻՆՃԻ ՄԷՆԷ

1867 ՓԵՏՐՎԱՐ 27 ԲԱԶԱՐ ԻՐԹԷՍԻ

ՆՈՒՄԵՐՈ 285

Մանգրամի Էփեսոս հասցեատու 6 եանի տեղեկ 300
հրախե վերելի, տեղեկ գրքի, բաժնի փարառ տալի
յին տեղադր, 200 զ՝ օրու, ալիք պլազ 100 զ՝ օրու,
ալ, վերախե տալի 50 ար փարառ տալի 100 զ՝ օրու,

Իշանվորն պեհեր ստիճըն իշին, զի-
րինճի տեղատու 5, իրինճի տեղատու 2,
վե իշինվորն վե սայիր տեղատու 1
էր զբարւշ ալիքնադ տրը:

Մեքթուլ վե սայիր, Պեյ-օղլունտա տոգրու - 40 -
1867 Նիւմերուր իտեկտե ԼԷՎԱՆԹ ՀԵՐԱԼՏ Բադե-
նեմեմե, կարապետ 8, փանտեմեմե կեանտրիքեք տրը:

Ի Ե Ա Ն Է

Շու աթիտէքի Զէնոր աղա Պեօրէք-
ճեան մարիթեթիլէ թարաֆըմըզա թէս-
լին օլունան ինանէլէրի, մա թէշէքիւր
պէհան իտէրիզ:

Խայրխահ պիր գատըն	20
Զէնոր աղա Պեօրէքճեան	100
Համբարձում աղա Բարասեան	50
Գրիգոր աղա Զու խամեան	20
	190

Քէզալքը Բակոր աղա Գարու-
ճեան մարիթեթիլէ, թարաֆը-
մըզա կէթիլիլէն ինանէլէրի մա
թէշէքիւր պէհան իտէրիզ:

Օրիթա քեօյլե պէշ Գարաաշար-
տան Ֆէսճի Բակոր աղա մարտու-
մի Պ. Միհրան

Խայրխահ պիր գատ	44
Եադմաճը Թոլհաննէս աղա	20
Քիր Նիլօլա Գարէլօ	20
Սինեօր Ճիօվանի կերպօս	20
Սինեօր Բաթիլա	20
Քիր Ավրամ	10
Մինաս աղա փարառեան	10
Մանուկ աղա Սմբատեան	5
	344

Քէզալքը շու աթիլի ինանէ-
լէրի մա թէշէքիւր իլավէ իտէ-
րիզ:

Միքայէլ աղա Գասպարեան	200
Թովսէփ աղա Մուրատեան	40
Էվլէլէր Եէքիւնլէր	17173
	17757

Մէրգում Բակոր աղա Գարուճեան
մարիթեթիլէ, միւսիւ Մնորէա Հէր թա-
րաֆընտան 10 թօր, պէհեր թօրու 12
Հէր էնտագէ օլունադու հալտէ, Մանիսա
ալաճասը իհան օլունադու կիպի, Օր-
թա-քեօյլե Պէշ Գարաաշարտան Ֆէսճի

Բակոր աղա թարաֆընտան տալի բիւս-
կիւլէրի պէրապէր օլունադու հալտէ 5 ա-
տէտ Ֆէս իհան օլունադու ինտան, ալ-
լըճա թէշէքիւր իտէրիզ:

Պալեատէ զիքրինի կէշոթիլիկ Ֆէսճի
Բակոր աղանըն մարտումի Պ. Միհրան
պիր մէքթէպ չօճուղու օլունադու հալ-
տէ, բէտէրինտէն ալունադու Էվլէլէր խարճ-
լըզ փարառընտան արթըրադ 5 զու-
տու իհան իթմիշ օլունադու ինտան, գատը
ու հայսիլէթ չինաստըն նազարը տիգ-
դաթըն տալէթ իտէրիզ:

Քեհաճ Քիւնիէ սահիպ սէրվէթ, Փա-
գաթ թամաքեթը վե տուլլու սուղ քիմէս-
նէր, մէրգում մուշ տուլլու սուշուն պին-
տէ պիր տէրէճէսինէ մալիք օլմադա իթ-
թիսար իլլէսէ իտիլէր:

ՀՍՎԱՏԻՍԱԹԸ ԹԷԼԷԿՐԱՖԻՅԷ

(ՍԵՐՈՒ ՀՈՒՆ ԴՆՈՒՄԷՐՈՒՆ)

Վիէննա 8 մարտ. ախաճըն սաաթ 5ինտէ

Մարտ 8 րիաչաք:

ԷՍԱՄԱԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅՅԷ

Փոլիս:

Լճուրա:

Ալլըտը	50-75	Ալլըտը	50-8
Գարանտը	50-60	Գարանտը	---

Օսմանլը իսթիգրապը 1865 ին 241-25

Պրաճըն ֆըրմա - 0/0 3 ֆայէլէ:

Ալլըտը	69-95
Գարանտը	69-971-2

Փարիս, 9 մարտ. ախաճըն սաաթ 6 վէ
50 տաղըզասընտա:

Լճուրա. — Լօրտ Արգայիլ կիրիսիլէրին
ղայրէթինի չէքէրէք պիր ուզուն նութգ
սէօյլէյիպ, վե մէրգում նութգունու, Ե Գան-
տիալըարըն քեհաֆէլի չէքտիլէրի զու-
լում ու թէստտիկաթը բիշ նազարը տիգ-
գաթա ալմադ սորճումուզտան տրը» տէլէ-
րէք պիթիլիլ օլունադունտան, Լօրտ Տէրպի
միւսայիլէյին նութգունա գարըն սէօյլէյիպ

վե թադպի իտէրէք, իսթարէնկիզ վե թաշ-
րիք իտիլէր օլունադունու սէօյլէտիքտէն պաշ-
գա, ինկիլիզ վիւքէլսաընտան պիրիսինէ, Տէվ-
լէթիլ-ալիլէ տիւլէյիլէրի զայրէթինի չէքէ-
րէք, տէվլէթի միւշարիլէյանըն պիր ան էվ-
վէլ խարապըն մուճիպ օլմադըզա չալըշ-
մադըզըն եադըյմանաճադըն, վե կիրիսիլ-
լէրին թէշէքիլէրինտէն էքսէրինի էնասըզ
օլունա, վե քեհաֆէլիսինտէն միւսպաղա
պունունադունու տալի պէհան իլլէմիշ տիր:

Լօրտ միւշարիլէյին գալիլիսէ, աթէշի
իսթիլալ ան սալը Աթինասա ալէվլէնմիշ,
վե իմտատա կիտէն Եունանլըար սայէսին-
տէ տէվլամ իտէպիլմիշ, վե չու խուսուտա
Եունան հիւքիւմթի տալի թէօմէթիլ պու-
լունումու տուր. չիւնքի, մէրգում աթէշի իս-
թիլալըն, Թիւրքիանըն սայիր մանլէրինտէ
տալի բարաւմաք իւմիտիլլէ, իլլէրին պու-
մէրքէզէ վասըլ օլմադըն միւստատէ իթմիշ
տիր:

Հիւքիւմթի միւշարիլէյանըն պու հա-
րէքէթիլ, Տէվլէթի ալիլէյին սուլ՝ բօլիթի-
գասընա սիւլիւք իլլէմէմէսինէ սէպէպիլլէթ
վէրմիշ տիր:

Ինկիլիլէրա թարաֆընտան զուհուրա կէ-
լէն իսթարաթըն իճրասընա, Պապը-ալի խա-
լիսէթ իւզրէ հազըր պուլունադուն պէ-
հան իթմէքտէ տիր:

Թիւրքիանըն իլլէրինէ միւտախէլէ իթմէք,
անըն իսթիլալիլլէթինէ թօգունմադ տիմէք
տիր:

Լօրտ Տէրպի պունարը սէօյլէտիքտէն
սօնրա, իքի թարաֆտան տալի զուհուրա
կէլմիշ օլման չիտտէթ հազընտա թէշէսիլլէ
իթմէքտէ օլունադունու սէօյլէտիլլէ պէ-
րապէր, Հիւքիւմթի սէնիլլէ ճանիպի ալի-
սինտէն վուզուա կէլէն նատիրիլ էմալ էմ-
րի իթիսալ իլլին տալի մէտօ ու սէնա օ-
գունում տուր:

Փարիս, 9 մարտ. ախաճըն սաաթ 6 վէ
15 տաղըզասընտա:

Մէքթիգա, փեսար. 28. — 16,000 Ֆրան-
սըզ ասկէրի կէմիլէրէ բաքիպէն Կօլմու օլ-

մուշար տըր: Մարտ 8 իստէ քեաֆֆէսինին Մեգորդանը թերք իտէճէքէրի մէմուլուն պուլունմագտա տըր:

Մօնիթէօր նամ ֆարիսին րէսմի դազէ-թասընըն մարտ 7 թարիխի նիւսիսինստէ օգուտուղունա կէօրէ: Մ. Թիէրին սիւսլի ճէվապը բէնչէմպի կիւնիւնէ գալմըշ տըր:

Նիւս րէսմի օլան Լա Ֆրանսնամ դազէթա րուսիա, ինկիլթէրրա վէ Ֆրանսա պէյնլէ-րինտէ հիւսնի իմթիզաճ պուլունտուղուն թաստիգ իթիկիլէ պէրապէր, մէղքիւր իմ-թիգաճ ապէսինտէ, Շարգ մէսէլէսինին քէն-տի ճէսամէթինի դայա իթիկիլին տախի պէ-տան իլէմիշ տիւր:

Փարիզ, 9 մարտ տիսլամըն սաաթ 7 վէ 53 տաղըգասընտա:

Մարտ 9 քիւսաւը:

Փարիս, 30-25 . 30-20 .

Լօնտրա, 29-8 . 29-8 .

1865 իսթիգրազը, 242-50, 210 .

Ֆրանսա գօնսօլիտի, 69-95, 70-5 .

Պու թէլէկրաֆլարը հէր նէ գատար տիւնտէն ալմըշ իտէքտէ, բազար օլտու-ղունտան, վէ դազէթամըզը օգուտանլարի Էվրօպա լիւսանընտա օլան դազէթալարը օգուտանլարըն էքսէրիսի կիպի Պէյ-օղ-լուտա պուլունմագտան պաշգա, ա-նիտէ հէր թարաֆա եթիշտիւրմէք գօ-լայըզը տախի օլմաղընտան, մէզքիւր դազէթալարըն չօգ տէֆա եաբաղըլարը միսիլու իլափէ սուրէթիլէ նէշը իտէմէ-լիպ, պիթթապի պու կիւնէ թէլէխի իթիլիշ տիւր:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱՍԻԼԻՅԵՆ

Տօգթօր Սափա վէ Գօսթաքի Առօ-սիտէս էֆէնտի ճէնապլէրի մէմուլի-նէթի ֆէվզէլատէ իլէ Պապը-Ա. Թա-րաֆընտան կիրիտէ կէօնտէրիլիշ տիւր:

Միւսմաիլէյն մէմուլըր, իթիլիլարա ֆազըր տիւշմիւշ օլանլարա էլպիտէ, ադ-ճէ վէ եէեէճէք թէվզի իթմէյն թայեին օլուպ, ճէվիւրէյն թէրք իթմէք իսթէ-լէնլէրին հիւրէթինէ տախի նէզարէթ իտէճէքէր իմիշ:

Քէզալիք սէօյլէնտիկինէ նէզարէն, Մուսթաֆա բաշա հազրէթլէրի րէսմէն մէմուլիլէթլէրինտէն կէրի չաղըլմա-մըշ իտէտէ, ամէլիեթթը հարպիլէ իտա-րէսի Ալի բաշա իւհտէսինէ, վէ մէսալիհի բօլիթիգիլէ նէզարէթի տախի Սէրվէր է-ֆէնտի հազրէթլէրինէ իհալէ օլունմուշ օլտուղունտան, չօղուգ իլէրէ գարըշ-մամագտա իմիշ:

Ալի բաշա կիրիտէ կիթտիլէրինտէ միրալայ րիւթպէսինտէ օլուպ, սէօյլէն-տիկինէ նէզարէն, զայէթիլէ ճէսուր վէ մէրտանէ պիւր դաթ օլտուղունտան, չէրէֆ ու չէօհրէթ պուլմուշ տուր: Սէրվէր է-ֆէնտի հազրէթլէրինէ կէլինտիքտէ, բօ-լիթիգաճա հէնուգ պիւր չէօհրէթ գա-զանմըշ օլմաեղպ, կիրիտտէ գազանաճա-ղը տախի շիւքհէլի տիւր:

— Շիմաիտէ գատար Դէրգուգա թէ-լէկրաֆ մուսապէրաթը եալմըշ լիւսանը թիւրքիտէ օլուպ, պու տէֆա թէլէկ-րաֆիսանէի ամիլթէ թարաֆընտան նէշը օլունտան պիւր իլան մուշիպինճէ պուլունտան պէօյլէ էճնէպի լիւսան իլէ տախի մուսա-պէրաթ օլունաճաղը, վէ 20 հարֆիտան իպարէթ պիւր մէթթուպ իլին 80 դուրուշ-ուգ մէթթիլիլէ իւճրէթ պլանաճաղը ան-լաշմըշ տըր:

— Նասըլէի սահիհիլինի մէմուլ իթ-միշ իտիք, Նուպար բաշա հազրէթլէրինին լազիկ օլտուղարը Բահմանիլէ նամվա-թօր կիլէ վազթը Զանազ գալէսինտէն կէշ-մէք իսթէմիշ օլտուղունտան, գալստա օ-թուրմուշ վէ չու վուղուաթ պա թէլէկ-րաֆ պուրաեթա պիլիլիլիլիլ օլուպ: Աղիլի-լէ գուճքանեթալը աճէնթօսու թարաֆըն-տան, միւշտիլէյն հազրէթլէրինին ալապ իսթանաղա կէթիլմէք իւզրէ սէրիան թանթանամ վաթօր իրալ օլունմուշ տըր:

— Վարնա թարիգիլէ իլէեէն Ավրաթ-րիա բօսթալը, եէնի պիւր իլանա գատար թաթիլ իտիլմիշ օլուպ, վէ Ուլահա կի-տէն բօսթա իսէ շիմաիլտէն սօնրա ճիւմա իրթէի կիւնլէրի ալաֆրանկա սաաթ 2 տէ չըգաճաղը հափաթիստէն տիւր:

— Սէրտարը էքրէմ Էօմէր բաշա հազ-րէթլէրինին Շուսուտա 130 տէօնլմ պիւր արաա իւզէրինտէ պիւր գըթա ու-մուլ պաղէթի թանգիմ ու թէրթիպիլէն հիմմէթ իթտիլիլիլի, վէ վազը թէմէլի զէնէթի իծրալընտա պիլղաթ քէնտիլէ-րին տախի հաղըր պուլունտուղարը գա-զէթալարտա օգուտմուշ տուր:

— Ճիւմա կիւնլէրի Ընգհանուր ժողո-վուն վաաֆընը եալմըն տէրճիթ մէքիլի միւնաապ կէօրմիւշ շիւք տիւր:

— Պիլիլիլ իստմիլիլ օլան, վէ հազրէ-թի իստ գուղուտա պուլունտան Մկրտիշ եպիսկոպոսուն, Մըսըր Պապը-Զապիլիլէ-սինէ, օրաաա իքէն եաղմըշ օլտուղու ա-րապճա թաղըրիլէրին իւշ գըթալընըն սուրէթի գալալարընտան ալմաբազ թա-րաֆընը կէօնտէրիլիլ օլտուղունտան, եալմընի նիւսիլէմիլտէ իքի գըթալընըն թէրճէլի հարֆիլէսինի տէրճիլիլ, վէ 300 նիւսիլէ զիւտաթ թապ իթտիլէճէ-լիլ. գըրա, մէզքիւր թաղըրիլէրալէն մէր-գուլուն նէ՝ եիւրէքտէ ատամ օլտուղու անլաշմաղընտան, թապիլիլիլ պիւր իքի եիւզ նիւսիլէ զիւտաթ սաթըլաճաղ տըր: վէ պիլ տախի քէնտի թարաֆընըլ-տան հէր քէսին վէ հէր մէմէլէթ էհալիսի նին օգուտալընը, վէ տիլղաթ իլէ օգու-մալընը պըրճա տալէթ իտէրիլ:

վէ տիլիլ իւշիւնճիլ թաղըրիլ իսէ, մէզքիւր թաղըրիլէրալէն զիւտաթ տէհ-չէթամիլ օլտուղունտան 300 նիւսիլէ զի-ւտաթ թապ իթտիլէճէլիլ:

Գանդի նիւսիլէմիլտէ տէրճիլիլ իտէճէլի-միլիլ, էվլէլինտէն իլան իտէրիլ:

— Հէր նէ գատար ճիւմա իրթէի կիւնլէրի նիւսիլէմիլտէ թարիլիլ լազալը եանլըշ օլմուշ իտէտէ, ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻ. ԿՍՆԱՆ նամ մէշհուր ողբերգութիւն. եալմըն ախլամ Նուսուլ թէաթրուտա պիլիլիլ քէնէթ իլէ իծրա օլունաճաղ օ-լուպ, վէ բէք չօգ գալապալը պուլու-նաճաղը մէմուլուն պուլունմագտա տըր:

— . . . Խմբագիր:

25 յունվար, 1867 Տրապիզոն:

« Նոր տարւոյ Ա. օրը. » Երկու տարիէ ի վեր քաղաքիս Հայը դպրոցական հանգէսի վարժուած ըլլալուն, եթէ անոր բաւական միջոց արուի պատճառաւ մը գանգատի ձայ-նը երեւան կեննէն. աւելորդ է ըսել, թէ այս բանը իր աւուսմասիրութեանն եւ ազգա-սիրութեանն մէկ գլխաւոր նշանն է, հան-դէսի սէրը, ուրիշ քանի մը տեղերու պէս ոչ միայն երիտասարդք, այլ եւ ամեն հա-սակէ մարդիկ կը կրեն իրենց վրայ: Վաւը-րուն երիտասարդաց խումբը կը փափաքէր որ Կաղանդին օրը չքեղ հանդէս մ'ըլլար. բայց 15 օր առաջ դպրոցին տնօրէնը ազգ-գործով Որտու գնացած ըլլալուն նոյն ու-գած չքեղութիւնը չկրցաւ տեսնել, թէ եւ նա Կաղանդին երկու օր առաջ վերադառ-նալով պարզ հանդէս մը չնորհեց ժողովրդ-եան, որուն վրայ մեծ տպաւորութիւն ըրին նոյն աւուր խօսածները, Եկեղեցւոյ աւարտ-մանէն եաքը սկզբնաւորութիւն եղաւ քաղցր երգերով, ճառախօսներն եղան Ա. Կարգի ձգնաւորեան թոփախա եւ Էլմասեան Միսաք աշակերտները. որք նոյն գիշերը յանապա-րաստից գրած էին Շատերը ինչպէս եւ թի-րեաքեան Մեծ. Սեփան աղան առ տնօրէնն ուղղած յատուկ նամակովը խնդրեցին որ ի նշան իրենց համակրութեանը լրագրաց մի-կին հրատարակութեան զրկուի երկրորդինը. յաճնուա նայելով Միաճանին զրկուելէ, Եւ ապա նոյն երկու ճառին պատասխանեց Պ. Մէզպուրեանն. պատասխանեց այո ար-տասուալից աչօք, որ ուրախութեամբ եւ տրտմութեամբ խառն էին: Կուրախանար ա-շակերտներուն կարենալ տալուն այն կարօ-ղութիւնը, որով դատողութիւններ կ'ընէին ազգին վիճակին վրայօք, ուր հարեց, թէ միտք մը լուսաւորելը աշխարհի յաղթելու սել է: Այո, խօսք եւ գործ իրարու միա-նալով ինչե՛ր չեն կրնար ընել: Ա՛հ, ուրիշ Պօլսոյ 1860 ի շարժում:

« Երովը ձգուած խաչը. » Ժողովուրդ մը շատ անգամ փրկարար օրէնք մը ի չարն գոր-ծածելով, ատելի կը ներկայացնէ զայն շա-տերու աչքին: Մենքեան առաջին օրը, ինչ-պէս ուրիշ շատ տեղեր, Յայնք հոս ալ խա-չը ծոփը կ'ընեաին. այս Երեւնդին ուրիշ ա-րարողութիւնը կատարեց Ամասիոյ առաջ-նորդին, որ իրիւր քնիլ քաղաքս եկած էր, անթիւ բազմութիւն ծովեզրքը եւ նա-ւակներով ծովին վրայ լցված էին ամեն ազ-գէ: Խաչը ծոփը նետուեցաւ եւ ցամաքն ու ծովը տալին ու վրայ եղան. խաչը յափշտա-կողին վայն ու վրան բերին. շատ մարդու գլուխ, ձեռք, ոտք, երես վիրաւորեցաւ, զինուորք ալ ծեծուեցան ու ծեծեցին, մէկ-դի թողունք աղջկանց վրայէն դողողաճ ոսկիներն եւ այլ այսպիսի անձոնի բաներ:

« Խաւսի. » Այս կողմը աղքատին եւ

ընդհանուր ժողովրդեան սիրելի կերակրող կարգէն է խամսի ձուկը: Զարմանալի է ամիսէ մը ի վեր այս ձուկին անուամբ եւ առատութիւնը, ամեն օր ծովեզերքը 50—55 մակոյկ կը պարպուի մէկ երկու ժամու մէջ դարձեալ չէր բաւեր: որովհետեւ գիւղացիք բնակեցող կը կրեն: լիարը երէկ (յունիս 25) 20 փոյ: կը ծախուէր: Այնչափ առատութիւնը ամբարն վնաս կը պատճառէ կրեն:

«Օրտուր խոտովութիւնը» Անձնական գործոց պատճառաւ Օրտուր վրայօք խօսելիքս քիչ մ'աւելացուցի: Թէեւ սպասած տեղեկութիւններս նոր ստացայ: Օրտուր (Տրապիզոնի եւ Սամսոնի մէջ տեղը) ազգայինք ժամանակէ մը ի վեր ազգապետի մը փոփոխման, աղջկան մը նշանաւորութեան եւ վարժապետի մը վրայ եղած բողոքականութեան կասկածներուն վրայօք երկու կողմ բաժնուած էին, խռովութիւնին օր քան զօր ծանրանալու կերպարանք առած ըլլալուն, բերանը անօթութենէ հոսած, վատ, ցնցոտի փնչերով... Պօղոս մը. ասի յարմար առիթ մը համարելով իր խելքէն եղող Գ. վարժապետին կըսէ. Տրապիզոնէն միսօնար մը բերեմ եւ աս խռովութիւնը աւելի մեծցնեմ, եւ կընէ ըսածը՝ քանի մը անփորձ եւ Տէր ողորմայի կարօս երկատասարդներով: քաղաքս ժամանակէ մը ի վեր գտնվող Ամերիկացի Բալմուրն կերթայ հոն շատ մը գիրքեր առնելով հեռք:

Այս ամենը խելով հոս Ս. առաջնորդը գնաց Օրտուր Թաղ. խորհրդոյ ատենապետին եւ վարժարանիս տնօրէնին ուղեկցութեամբ: Առնք խեղճ վիճակի մէջ կը գտնեն զՕրտուր Թաղ. խորհուրդը ցրուած, դպրոցը երկուքի բաժնուած: քաղաքին մէջ ամէն տունը բողոքականի գիրք, որք 5 տարիէ ի վեր հոն մտեր են եւ հարցնող փնտռող չէ եղեր, վարժարանին մէջ դասագրքոց մեծ մասը նոյնպէս բողոքականի տիպ, եկեղեցւոյ մէջ ան կըսէ «մեր տղաքը դպրութիւն պիտի ընեն» միւս կողմը կըսէ «մերինները, եւայլն, եւայլն» Տասն եւ հինգ աւուր մէջ վերոյիշեալները այս ամեն շարեաց եւ խռովութեան առջեւ կաննեն: խռովեալները կը հաշտեցնեն. դպրոցը կը միացնեն, անտիպատճառներով բողոքականութեան յարողները ետ կը դարձնեն, բացի... Պօղոսէն, որ գիշերը համադուելով ցերեկին դարձեալ կը մանէ միսօնարին փէշին տակ 400 դուրուշ ամասկան տոնելու յուսով: Դպրոցի բողոքականաց գիրքերը կը ժողվեն եւ նոր ու յարմար դասագիրքեր բերել կուտան, բարեկարգութեան տակ կը դնեն, եւ վերջապէս Թաղ. խորհուրդը կը կազմեն, գաղտնի քուէարկութեամբ, որոյ անդամ կընտրուին քաղաքին համակրութիւնն ստացող հետեւեալ աղանձները, Առաքել Պիւլպիւլճեան, Պետրոս Հէքիմեան, Գեւորգ Զիլճեան, Գեւորգ Աստուածատուրեան, Բարէլ եւ Գրիգոր Անդրէասեան, Գեւորգ Անանիկեան, Գեւորգ Մուսայեան, Նահապետ Զըրիբեան, ասոնց միաբան յարատեւութենէն կախում ունի Օրտուր յառաջադիմութիւնը, որուն երէք կասկած չըկայ այժմ: Թաղ. խորհուրդը կը կազմուի,

այո՛, եւ երկու աւուր մէջ շատ դժուար կերպարանափոխ կըլլայ: Ամերիկացի միսօնարը տեսնելով որ օրսը չըպիտի յաջողի, կը դառնայ քաղաքս եւ իր տեղը կը խրկէ քաղաքէս հացկատակ հայ բողոքական մը, աս ալ դեռ կսպառէ Օրտուր, ուր եթէ ծուխ ճարէ անօթութեանը դարման մ'ըլլալու համար հոն պիտի հաստատուի...:

Գեր. առաջնորդը անցեալ շաբթու իր նոր վիճակը ձանիկ, գնաց ուր անհամբեր կըսպասուէր իրեն:

— . . . Խմբագիր .

«Օրտուր» Այս քաղաքին խռովութիւնն ու բողոքականութեան որոմներուն վրայօք նախընթացովս արդէն գրած եմ: Այս անգամ նոյն Օրտուր անուամբ յօդուած մը կարդացինք Աւետաբերի մէջ, որ ըստ քմաց իւրոց գրած է. ստայօդ, խժքծեալ, կերպարանափոխեալ պատմութիւն մը, որուն պատասխանել Պ. Ն. Մէղպուրեանի վայելուչ կը համարեմք, որ ինչպէս յիշած եմ նախընթացովս, Ս. առաջնորդին ուղեկից եղաւ յիշեալ քաղաքը բողոքականութիւնը եւ խռովութիւնը վերցունելու համար հոն գնալուն:

«Թիֆո» Այս հիւանդութիւնը ամիսէ մ'ի վերէ եկաւ շատերը անկողին ձգել, բարեբաղդաբար մեռնողները սակաւաթիւ են:

«Նոր շարժում մը» Կարգ մը ինքնահաւան մարդիկ քաղաքիս ազգայնոց 2—3 տարուէն ի վեր խաղաղ եւ գովելի ընթացքը կարծեմ շատ տեսնելով այս օրերս նոր շարժում մ'առին, երբեմն կերեւան բայց ժողովրդեան արդարադատ ձայնէն վախճալով կը քաշուին պահ մը: Այդպէս երեւնալին աղէկ չըլլալը իրենք ալ գիտնալու են անշուշտ: մենք աս չափ կրեմք անոնց, — խոհեմութեամբ գործէ ու վերջն ալ մտածէ — Նրանի՛ թէ մենք նոր շարժում ըսածնուն մէջ սխալէինք եւ ոչ թէ ստիպուէինք միառմի թուել նոյն շարժման ընթացքը:

«Խարդախութիւն մը» Հոգեւոյս Կիւմիւշեանցի Մ. Գեորգ աղային կտակը, որոյ դուռնարն է տան հազար դուրուշ, քաղաքս գտնուող Կիւմիւշեանցի ազգայինք մէկ երկու շաբաթ է բաշային երթալով սուտ վկայութեամբ Զրեւու կը ձգնին: սակայն քաղաքիս երեւելիները մեծ բողոք տուին բաշային այդ սուտ վկայութեանը համար: տեսնենք ինչ վախճան կունենայ: — «Օրմանա պալլթա կիրմիշ» Եսրը իշխնտէն տիր:

6 փետրվ. 1867.

— . . . Միւսէլ լիֆ

փետրվար 6, 1867.

Պու կիւնքի կիւն պիր ղապէթա մուհարիրի պուլունտուղունուզ հալտէ: Ֆազրու մաղլում վէ պիլարէ կեանքն հուգուգունու ալէնէն վիգայէ իթմէք, պիլա Ֆարպ ամմէնին մէնֆատթընը մուճիպ օլուճու կիւզէլ վէ թէէ սիրիկ պահուար ըլա վարագայի միւթ պէրինիլ թէզէն իյլէ մէք, վտտիլ գուլմէթ ու ճէհա հալթէթտէ միւտտէթի մէտիտէտէն պէրի տէրին ուլղունեա տալմըշ, գալմըշ օլան

սէֆիլէրի պիտար վէ թարիգի մէտէնիյ: եթէ կիւզար վէ ուլում ու Ֆիւնուն իլէ թէգտտուլմէ մազհար գըլմազ թաւրիգէրինի կէօթէրմէք վէ պուտտը աւալթէ ճասը շէհրեարիտէ հիշ պիր Ֆազրընն հագգը սարիհինի իպթալ վէ բայմալ իթտիրթմէ մէյէ սայ ու իգտաճ իյլէ մէք սանաթթը փիւր մէնֆատթընը տհքեմընճա վաճիպիլիգտէն օլտուղու բանա պիլտիկիմտէն, իլպու աթիլիզըք վուղուաթը սահիհէնին թահըրիլինէ իճթիսար վէ ղազէթայի միւթէ պէրէնիզ վաթըթասը ըլա ինթիշար օլունմասընա իպթիտար գըլմմըշ տըր:

Նէշը իթտիլինիզ սահիհ վուգուաթար իլին Թիգտէն շէրէֆ տափսընա գըեամա ճիւրաթ իտէրէք, բուհանի սըֆաթըլա էօթէ պէրի պաշ վուլուն սապըգ Մըսըր բաթըրի վէքիլ Մկրտիչ եպիսկոպոսուն Շամաթի աթվար, վէ հաւաքիաթը նահէմվարէ Թիւտէն պահս իթմէյէ ճէյիմ, շիւնքի երուստղէմ բաթըրի մարիֆէթիլէ օլ վազըթ կէթըթտիրիլիպ մանասթըրտա մահպէսէ իլգա օլտուղու մալիւմ տիւր: վէ էնկիւրիւտէ ազէյէ տայիլ թուլթուղու եօլարընը հիքեայէ իթմէյէ ճէյիմ, շիւնքի պիր միւտտէթտէն պէրու տափտը պիր գօմիսիօնա հաւալթ օլուպ Թիւրիւլմէքտէ վէ միւմալիլէյէ եպիսկոպոս իտէ, քէնտիսիլի փաք կէօթէրմէյէ շալըշըզ շապուլանմագտա օլտուղու հալտէ, գօմիսիօնը մէզքիւր թարաֆընտան էնկիւրիւ մուհասէպէտիտէն օլուլը 30 պին պէշ եիւզ ղուրուշըզ գարարը եէնի վէրիլիշ օլտուղու տախի մալիւմ տիր, իլա Մըսըրտաքի իճրտ իյլէտիլի հարաքեաթը նապէճալարընը, քէնտի մէսնէթինէ վէ բուհանի սըֆաթընա եագըշմազ օուլթէթտէ էհալի թագեիգ իթմիշ օլտուղու պազը սահիհլէքէրի նազլու պէեան իտէճէյիմ:

Մըսըրտա պիր գաշ սէնէ մուգատտէմ վէֆաթ իթմիշ օլան պազը գէնկին վէ միւթէպէր քիմէնէլէրին վէրասէթի սէպէպիտէն, ղուհուրա կէլէն միւնազալարըն պիր ան էվլէլ տէֆի շարէսինէ պադաճաղընը, միւմայիլէյէ եպիսկոպոս վաթ իտէրէք, բաթըրի վէքիլիլինէ պազըլար թարաֆընտան նապ սւ թայեին գըլմմըր իտէտէ, ղըտտը օլուլազ, տահազիեատէ միւնազալարըն գապարմաթընա սէպէպիլէթ վէրմիշ, վէ էհալիլի կէրէք գէնկին վէ Ֆագըր տապվէթէ թահիլի իթմիշ տիր:

Մէսէլա, միւմայիլէյէ, մէմուր ես վէքիլ տէյի Մըսըրա կիտիպ, օրաեա եթիլիքի եթիլիլէզ, մէմուրլուղունու ալիլիլէյէ, վէ Ֆէրմանտըլընը Ֆէրման Ֆէրմանըլա թահվիլ իտէրէք, ճէօմալթըն հիւսնիլիգաթըլա ինթիլապ օլունան թաղ. խորհուրդունու պիր եօլ

իլէ տաղըտըպ, կէրէք քիլիսէճէ, վէ կէ-
րէք միլէթճէ հէր պիր իշլէրի եէտի հա-
թիգլալիէթինէ ալմը, վէ պիւսպիւ-
թիւն տէսթիգլալ թարիգիլի թու-թ-
մուշ իտի:

Փապար կիւնկէրի քիլիսէտէ մէմգէրէ
չըզըպ, Աւետարան վազ իսէճէք եէրինէ
շուսնէն պուսնուս հագգընտա թահգիլա-
միկ մէգալաթտա պուսնուսագ, ճէօ-
մաաթըն խուսուսէթինի թահրիք իթ-
մէքտէ պուսնուսագա իտի:

Միւսայիլէյճ եպիսկոպոս ճէօմաաթըն,
վէ քիլիսէնին իշլէրի, վէ իսլահաթը հալի
իշլին օրաւա մէմուր կէօնտէրիմիշ իքէն,
խրիսթիեանըղա, վէ քէնտի լուհանի
մէսնէտինէ եագըշմապ սուրէթտէ ճէօ-
մաաթըն հուգուգուսու իպթալ իտէրէք,
արալարընա նիֆադ պարագագա իտի:

Պիր թագըմ Հայլար, պիր ազշամ պիր
եօլճու օլաճագ օլան տաթլարընա իրա-
յէթէն ազգային երգէր օգուսարագ ե-
կեղեցի էօնիւնտէն կէշմիշ օլաուգլարը ի-
շին, (1) օլ փագար կիւնիւ քիլիսէ իշլին
տէ եագըշմապ սէօլէր իլէ, կէրէք օնլա-
րը վէ կէրէք ճէմի ճէօմաաթը թաշա-
մըշ, « էօթէ ազշամ տէլիլէրին, երլ պա-
շըսը վէ զիլիսէթի վար իտի » եւլն. տէլէրէք,
թարիսթիեանըղա վէ ինսանիլիէթէ եա-
գըշմապ սուրէթտէ, քիլիսէ իշլինտէ պու-
թարպ սէօլէյիլէրին սէպէպինի սիւալ
իթմէք իշլին, էհալի թարաֆընտան կէօն-
տէրիլէն պէշ քիլիսէ մահպէսէ իլգա իւ-
լէմիշ տիր, էկէր պիր խայրիսահ գաթըն
հիւսէթի իլէ գուրթուլմուշ օլմագալար
իտի, սիւրկիւն օլունմալարընա ճահտ օ-
լունմագալար իտի, Պինապէրին, պիւթիւն
ճէօմաաթ եէք ճիհէթ օլարագ, իսթիֆա-
աընը իսթէտիլէր վէ ալուրար, չիւնքի օն-
տան սօնրա միւսայիլէյճին օլաուսագալ-
մաըն, մէգհէպէ վէ տիսնէթէ գարշը իտի:

Ֆուգաթ, միւսայիլէյճ անիտէ իսկէն-
տէրիլէն էնիպ, քիւմ պիլիք, նէ... եօլ
իլէ եէնիտէն գուվլէթ քէսպ իտէրէք,
պիր գաշ հալթիւտան սօնրա, 1865 յու-
նիս 8ինճի կիւնտէ Մըսըրա չըզըպ,
քիլիսէյէ կէլմէգալն Ջապթիլէ միւշիլի-
նէ ուղըստարագ, էլիստէքի գուվլէթինի
կէօսթէրմիշ տիր, լաքին եէտիսնտէ հագ-
գը վար մը եօգ մը, սիւալ իտէն պուսնու-
մաընը տըր: իթմէ կիւնիւ տէրագապ
միլէթ մէճիսի ազարալընտան պիրի հագ-
գընտա պիր թագըրի եագըրըրպ, գապ-
թիլէ միւշիլիլէ կէօնտէրմիշ (2), վէ եիլն օլ
կիւնտէ պէշ օն զապթիլէ քիլիսէ գաթու-
սուստա տուրմալարը իշլին, սայիր պիր
թագըրի եագըրըրը, կէօնտէրմիշ տիր:
Ֆագաթ քիւսէնին իտապէրի եօգ իտի:

Մապաթ Եփեսոս:

(1) Սօգագ իշլինտէ թիւրքի չաղըրմագ,
Մըսըրա մէմուսաթտան տէլի տիր:

(2) Եւսագըրլար (պիրիտէ իսլամ օլարագ)
կէօթիլիւմէք իսթէմէտիլէրինտէն գօզու-
տուլար:

ՆԵՎԻՅԷ

Մէգսիգա ճիփարընտա քէային իտալիօ
գարիլէսի էհալիսինին Էուզէ Մուրաու
նաւընտա պիրի, գարիլէի մէգ քիւրէտէ
պիր ուն Ֆապրիգասը քիւշաու իլէ, կիւն-
տիւզէրի ալսգ ու իթայէ միւսպաշէրէթ,
վէ կիլիսէրի տալի, Տիթէ նամ գէվճէսի
իլէ իսթիլահաթ իթմէքտէ իսէտէ, մէգ-
պուրէնին գայէթ հաօնա վէ միւսթէս-
նա, վէ քէօյ իշլինտէ եէքթա վէ պիհէմ
թա օլմապընտան, վէ գօմշուլարընտան
տալի պազը հարֆէնտաղըզ էքսիք օլ-
մաւապընտան նաշի, մէրգու մէկէրլի
շիւ փհէլէնիլ իսէ, կէվճէսինին իֆֆէթ
ու իսմէթինէ իթիսաուր գալի, վէ քէն-
տի հագգընտա հէր կիւն կէօսթէրալիլի
պիր կիւնա մուհապպէթէ նէգաթէն պու-
նուս պաշգասըլա, իւրիլէթ ու իւնտի-
յէթ իլիէմէսինին տալի իհթիմալտէն պէ-
րի օլաուգուսու, վէլ հապը պուսնա տայիր
պիր կիւնա մալի մալթ տլամաուրընա
մէպին, պիշարէ տայիսա մէրագա, վէ
օլ պապտէ հապը իթտիլի իշլիպահըն
պիր սուրէթէ օլաուս հալ ու տէֆինէ
եօլ արամագա իքէն, Ֆապրիգասը իշլին
իւզուսու օլան գալիլիլէի միւսպետա
իթմէք, վէ նիհայէթ պիր հալթիւտա
գաուար ալտէթ իթմէք իւզըն, Մէգսի-
գալա կիտէճէ կիլիսէ գէվճէսինէ իֆֆաուտէ ի-
լէ, միւստէթի մէգ քիւրէ գալիլիլէնտա
վուգու պուսնադ ու մուրուսնուս թէս-
վիլէսինի, Ֆապրիգասա միւսմալտէմ
իթիմաու իթտիլի պիր ուշաղա հա-
վայէ իտէրէք, մահէլի մէգպուրէյէթէ
վէճիւհ վէ ալիլմէթ իտէր իթմէգ, գէվ-
ճէսի մէրգուսէ Ֆուրաթըր զանիմէթ
պիլիլէք, էօթէտէն պէրու աթէշի աշգ
ու մուհապպէթիլիլէ տհ վաճ իթմէք-
տէ օլաուգու մէգ քիւր ուշաղա ճէլլ իլէ,
միւսաուրնա վապը օլմուշ, վէ պիր գաշ
կիւն պէօյէ կէրմալիլիլի իշ ու իշլէթ-
լէ գէվգինի իճրա իլէմիշ, վէ պիր կիւն
տալի ուշաղա, իսանէսի տէրուսինտէ
պուսնուս սուֆաուս ուլունմագա պու-
լունմուշ օլաուգու հալտէ, հալթիւտա-
նա գալմագաըն տպիմէթինին պէշինճի
կիւնիւ, կէվճի մէրգու մէքսիգաուսն
ալտէթ իտէրէք, իսանէսինէ կէլիկ, օլ-
թալընը թէնհալըղընը կէօրիւնտէ, իս-
ֆիլէն եօգալընա չըգալագ, մէգպուրէ-
նին միւթմէտի վէ վէքիլի օլաուգու ու
շաղա սուֆաուս ունուսագա օլաու-
ղունու լույլէթլէ, հէման օտապընա կի-
րիպ պիր իսանէք վէ պիր պալթա ալա-
լագ, իպթիսայի էմիրտէ իսանէրի ու
շաղա հալալէ իտինճէ, մէրգու մէկէր
ճան իլէ գըրամ, վէ քէնտիսինին տալիպ
ու ճարիհի էֆէնտիսի օլաուգուսու իս-
թիլիլէնա իտէրէք, պիր թարաֆա եր-
զըրըղըն էսնտէ, մէրգու մէգալթա իլէ
պուսնուս, վէ օլ հէնկեմտէ ունանըր

ունանագ գէվճէսի, մէգպուրէնին տալի
պաշընը քէսէրէք, իքիսինիտէ գաթլ ու
իտամ իլիլէմիշ, վէ գալթալ սըր սուֆաուս
պուսնուս մասանըն իւզէրինէ, վէ վի-
ճու տլարընը տալի բարա բարա իտէրէք,
պիր շուվալ տէրուսինէ, վէ շուվալ տա-
լի գէլթին-եագը Ֆապրիգասընը թաշ-
լարը ալթընա վազ իլէ, պուսնալը էլիլճէ-
էգիպ իսամուր իթտիլիլէն, վէ պապտէհու
պուսնու լաիլըրընա գալթիլթտու գաուս
պաշըն, էօյիւտէրէք Ֆապրիգասա քի-
ուսա իսալթ (գարշարըմագ) իլէ, գարի-
լի մէգ քիւրէ էհալիսինէ սալթմըշ, վէ
մուսիլիլէն վուգուսի հալի իֆֆաուտէ, վէ
էհալիլի մէրգուսէնին, պուսնուս
հագգընտա կէօսթէրալիլէրի գալագ ու
իսուսուսէթտէն ալալը, մէգպուր վէ մէգ-
պուրէնին վիճու տլարընը ուն իտէրէք,
նէվէմա թէսքիլի հարաթէթ իթտիլիլէն,
վէ Ֆագաթ պիր գաշ ալա գաուար կէլիպ
քէնտիլիլէնտէն լալըրընա ալալէ իսթի-
գամ իլիլէ էէճէ կիլիլ իրալէ իտէրէք, պիր
մէքթու պ եագըպ իսանէսինտէքի մէգ քիւր
մասանըն իւզէրինտէ պուսնուս գալթա-
լարըն ալթընա գօնուպ, քէնտիսինին տա-
լի օրաուսն սալթալ կիլթմիշ օլաու-
ղունու, վէ էհալիլին իսէ, վուգուսի
հալէ իլիլթալի օլաուսըպ, անճագ
Ֆապրիգասընա ուշաղըն պիր գաշ կիւն-
տէն պէրու մէքգուս, ու մէրգուսա
հէր կիւն պիր կիւն տալըն հիտտէթ
ու գալթալիլ լուսնուսուս օլաուգուս
նէգաթէն, կէվճէսինին ալալ գաշըրըրը-
ղընա գալիպ օլաուգլարըն էսնտէ, պիր
արալըզ մէրգուսուս տալի նապէտիս օլ-
աուգու, վէ պիր գաշ կիւնտէն պէրու
կէօրիլմէտիլի ճիհէթլէ, իսանէսինտէ ա-
լիլմէթ, վէ գաթուսուսնու շիքսթ իտէ-
րէք, եօգսուսեա չըզըպ Ֆապրիգասընա
ուշաղըն գալթալարընը լույլէթլէ, հագը-
գալթը հալի տէրք իտինճէ, վէ ալթըն-
տան գուսուր իտէն մէքթուսուս իլէթհ
ու գրաաթլա, մէգաուտը միւնտէրիլճէթի-
նին էնվայի թէհալաթթըն հալի օլաու-
ղունու կէօրիլմէթ, պուսնուս օլ հալա-
լիտէ կէշթ ու կիւզար, վէ տալիսա շու-
նա իտալը կէգէնա ու իսաուր իթմէքտէ
օլան էչգընայի մէշհուրէ ճէմիլէթինէ
տէլալէթլէ իրալէ իթտիլի վաղըրթա,
քէնտիլիլէրին իսաուր իսանէ կիլիլ միւսա-
հապաուսն պալիս օլմաուրընը պէեան ու
տէրմիլեան իլէ, իսվիլ ու թէրաշա տիւշ-
միւշ օլաուգլարընը, վուգուս աթըր մահէլ-
իլիլտէն օլաուգ իւզըն, Մէքսիգա գալթ-
թալարըն եագընօլար:

Ճէրլէ:

ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱԳԵՏ Յ. ԳԱՆՈՍԻԱՆ
ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԵՍԻՍԵՆ
ԳԷՌ-ՕԼԼՈՒՅԱ ՏՕԼԴՈՒ ԵՕԼՏԱ, ՅՕԹՕԳԱՅ ԱԳՏՈՒԼԷՅ
ԳԷՐԱՏԷՐԼԷՐ ԳԱԲԵՐԸՏԱ ՆԻՒԵՐՈ 467: